

טוב מלאכת הוצאה יותר מאשר בשבת, חוץ מהוצאה שהיא לצורך אוכל נפש.

ובית הלל מתירין אפילו הוצאה שאין בה צורך אוכל נפש, דסבירא להו שאין לדמות יום טוב לשבת.

והך מתניתין ד"אין בין" – בית שמאי היא. ואילו הך מתניתין ד"משילין" – בית הלל היא.

ודחינן: אימר דשמעת להו לבית שמאי דמשוינן יום טוב לשבת, לענין מלאכת הוצאה. אבל לענין טלטול מוקצה – מי שמעת להו דמשווי יום טוב לשבת? ומנין שאסרו חכמים לטלטל ביום טוב כמו שאסרו בשבת?

ומשנינן: וכי טלטול גופיה, לאו משום הוצאה היא? והרי כל מה שגזרו על מוקצה הוא אטו הוצאה, שמא יבא להוציא בשבת.⁽¹⁾ ואם תתיר לטלטל ביום טוב יבואו גם כן להתיר הוצאה. ולכן אין לחלק בין טלטול להוצאה.

ואף רב סבר לה, להא דרבא דכלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לצורך גופו ולצורך מקומו.

דאמר רב: מר, את חפירה, אם רוצה לטלטלו כדי שלא יגנב, שזהו כעין טלטול מחמה לצל, – זהו טלטול שלא לצורך, ואסור.

ודייקנן: טעמא דמטלטלו שלא יגנב לכן

עוזר לו במקומו בבור בשביל שלא ימות. אלמא סבירא ליה לרבי אליעזר דאוסרים טירחא ביום טוב אטו שבת.

רבי יהושע אומר: מעלה את הראשון מן הבור על מנת לשוחטו, ואינו שוחטו אחר כך. וכיון שלא שחט את הראשון, והשני ראוי לשוחטו, ומערים ומעלה את השני על מנת לשוחטו. ורצה זה שוחט, רצה זה שוחט, דכל אחד משניהם ראוי הוא לשחיטה.

וחזינן דסבירא ליה לרבי יהושע דמותר לטרוח טירחא ביום טוב משום איבוד ממון, ולא גזרו יום טוב אטו שבת.

ודחינן: ממאי דבהא פליגי, דילמא עד כאן לא קאמר רבי אליעזר התם דאסור להעלות את השני ולטרוח ביום טוב, אלא דאפשר לפרנסה במקומו ואין צורך להעלותה, אבל היכא דלא אפשר לפרנסה לא אסר דלא גזרינן יום טוב אטו שבת. אי נמי עד כאן לא קאמר רבי יהושע דמותר להעלות את השני אלא התם דאפשר בהערמה דמיחזי כמאן דעביד לצורך יום טוב, דהרואה אומר שהראשון שהעלה היה כחוש והשני יפה הימנו. אבל היכא דלא אפשר בהערמה והכל יודעים שטירחתו היא כדי להציל ממנו, לא התיר רבי יהושע לטרוח ביום טוב.

והדר משנינן: אלא אמר רב פפא לא קשיא, הא בית שמאי הא בית הלל. דתנן במסכת ביצה: בית שמאי אומרים אין מוציאין ביום טוב שלא לצורך את הקטן ואת הלולב ואת ספר תורה לרשות הרבים. שלא הותרה ביום

קכד-ב

הביא רביה מאכאן, דמה שאסרו לטלטל הוא

1. בהשגות הראב"ד בפכ"ד הי"ג מהלכות שבת

כרים של לבד **בשמשא** מונחים בחמה, ועלולים היו להתקלקל.

אתא לקמיה דרבא. אמר ליה רב מרי דרבא:
מהו לטלטולינהו האם מותר לטלטל אותם מחמה לצל?

אמר ליה רבא: שרי!

ורבא לטעמיה, שכלי שמלאכתו להיתר מותר לטלטלו מחמה לצל.

אמר ליה רב מרי: אית לי יש לי כרים אחרוני, ואין לי צורך בהם.

אמר ליה רבא: חזו הנך כרים לאורחין.

אמר ליה רב מרי: **אית לי נמי כרים לאורחים, ואין לי צורך בהם.**

אמר ליה רבא: גלית אדעתך גלית דעתך דכרבה סבירא לך, דכלי שמלאכתו להיתר שלא לצורך גופו אסור לטלטל, ולכן אמרת לי שאין לך צורך בכרים.

ולכן: **לכולי עלמא — שרי לטלטלם, דכלי שמלאכתו להיתר מחמה לצל מותר לטלטלו.**

אבל לדידך, דסברת כרבה, דכלי שמלאכתו להיתר אסור לטלטל מחמה לצל, לך **אסור**

אמר רבי אבא אמר רב חייא בר אשי אמר רב: מכבודות של מילתא, מטאטא העשוי מבגדים שבו מנקים את השלחן — מותר לטלטלן בשבת.

אבל, מכבודות של תמרה, שבהם מכבדים

אסור, אבל לצורך גופו ולצורך מקומו אף על פי שהוא כלי שמלאכתו לאיסור, מותר. והיינו כדברי רבא, שכלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו גם לצורך מקומו.

ומקשינן: **איני, איך אתה אומר שרב התיר כלי שמלאכתו לאיסור לצורך מקומו. והא רב כהנא איקלע לבי רב. ואמר רב: אייתו ליה שותא, מלכודת, לרב כהנא, ליתיב כדי שישב עליה.**

ומהא שהוצרך רב לפרש שיביאו את המלכודת כדי שישב עליה, לאו, למימרא, הוא בא לומר דדבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו, אין, רק לצורך זה מותר לטלטלו. אבל לצורך מקומו — לא! ולכן הדגיש רב שהטלטול הוא לצורך גופו.

ומשינינן: **לא. אין ראייה משם. אלא חכי אמר להו רב: שקולו שותא, קחו את המלכודת מהמקום שעמדה בו מקמי רב כהנא, כדי שיהיה שם לרב כהנא מקום לשבת. והיינו שהטלטול היה לצורך מקומו.**

ואיבעית אימא: הא דהוצרך רבא לומר שישלטלו אותה כדי שרב כהנא ישב עליה, דהתם, מחמה לצל הוי, שהמצודה היתה במקום שיכלה להתקלקל. והיה מקום לטעות שרב התיר לטלטל מחמה לצל, ולכן פירש רב את דבריו, שההיתר לטלטל הוא לצורך גופו, אבל מחמה לצל באמת אסור לטלטל.

רב מרי בר רחל הוה ליה ההיא בי פדיותא

מתנתין:

כל הכלים הניטלין בשבת — שבריהן ניטלין עמהן, שהרי הם מותרין בטלטול בין אם נשברו בשבת בין לפני השבת, ובלבד שיהו עושין מעין מלאכה, שיהיו ראויים לאיזו מלאכה שהיא, ואפילו אינה מעין המלאכה הקודמת.⁽³⁾

כגון שברי עריבה שלשים בה בצק, אם הם ראויים לכסות בהן את פי החבית. וכן שברי זכוכית אם הם ראויים לכסות בהן את פי הפך.

רבי יהודה אומר: אין השברים ניטלים אלא בלבד שיהו עושין שאפשר לעשות בהן מעין מלאכתן הראשונה, הקודמת.

כגון: שברי עריבה, אם הם עתה ראויים לצוק לתוכן מקפה, מרק עבה. ושל זכוכית שברי זכוכית, אם הם ראויים עתה לצוק לתוכן שמן. כשהשברים והכלים משמשים בתור בית קבול.

גמרא:

אמר רב יהודה אמר שמואל: מחלוקת של תנא קמא ורבי יהודה היא כשנשברו הכלים מערב שבת.

דמר רבי יהודה סבר כי רק כאשר השברים

את הרצפה נאסור לכבד בשבת את הבית, כי בשעה שמכבד את הבית הוא ממלא את הגומות בעפר, והוי משהו גומות [דהוי בנין בשבת] — לא! והיינו, שאסור לטלטלם.⁽²⁾

רבי אלעזר אומר: אף של תמרה שרי לטלטל.

ומבארין: במאי עסקינן?

אילימא דמטלטלן לצורך גופו ולצורך מקומו.

וכי בהא לימא רב של תמרה לא?

והא רב — כרבא סבירא ליה דכלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לצורך גופו.

אלא, דמטלטלן מחמה לצל. ולכן רבנן אסרו.

ופרכינן: וכי בהא לימא רבי אלעזר: אף מכבודות של תמרה מותר לטלטל! ? והלא בדבר שמלאכתו לאיסור אין מי שסובר כי מותר לטלטל מחמה לצל.

ומשינינן: לעולם, כשמטלטלן מחמה לצל. ואימא דכך גרסינן: וכן אמר רבי אלעזר כדברי חכמים, דמכבודות של מילתא מותר לטלטלן, אבל מכבודות של תמרה, דהוי מלאכתן לאיסור — אסור לטלטלן.

1. יש מפרשים דטלטול העפר הוי טלטול מן הצד ע"י המטאטא לצורך דבר המותר ולכן מותר לטאטא בשבת.

2. יש לעיין בכלי שמלאכתו לאיסור שנשבר בשבת ועכשיו מלאכתו להיתר. וכן במוקצה

2. משמע שכל האיסור במכבודות הוא מטעם אשווי גומות. והא דלא אסרינן מטעם שהוא מזיז את העפר, והעפר ודאי שהוא מוקצה. יש לומר דכיון שהוא מצטער מהאבק, נתנו חכמים לעפר דין של גרף של רעי דמותר לטלטלו. חי' הריטב"א, שיטה להר"ן.

מזתיב רב זוטראי מהא דשנינו בברייתא:

מסיקין ביום טוב בכלים שלמים, שהרי ראויים הם לטלטול. ואין מסיקין בשברי כלים, שהם מוקצה.

ומבארין: דנשברו — אימת, אימתי?

אילימא דנשברו מערב יום טוב — אמאי אין מסיקין בהן? והרי עצים בעלמא נינהו, ואין הם מוקצה, היות ומערב יום טוב עומדים הם להסקה.

אלא, לאו, דנשברו ביום טוב. וקתני: מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים. ולא אמרינן מוכנין היו שברי הכלים אגב אביהן בכניסת היום טוב, אלא אמרינן דנולד נינהו, ואסור לטלטלן.

אלא, אי איתמר הכי איתמר:

אמר רב יהודה אמר שמואל: מחלוקת תנא קמא ורבי יהודה היא כשנשברו בשבת.

דמר תנא קמא, סבר: מוכן הוא אגב אביו.

ומר רב יהודה, סבר: נולד הוא ואסור לטלטלם.

אבל נשברו מערב שבת — דברי הכל מותרין בטלטול, הואיל והוכנו למלאכה מבעוד יום.

תני חדא ברייתא: מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים.

משמשין מעין מלאכתן, אין. רק אז מותר לטלטלם. אבל כאשר הם ראויים לעשות בהם רק מעין מלאכה אחרת — לא מטלטלין אותם.

ומר, תנא קמא סבר, אפילו כשהשברים משמשין מעין מלאכה אחרת.

אבל, נשברו בשבת — דברי הכל מותרין, אפילו כשאינן משמשין מעין מלאכתן הקודמת. דהואיל ומוכנין השברים על גבי אביהן — מותר לטלטלם. כי בכניסת השבת, בהיות הכלים שלמים, הם היו מותרים בטלטול.

וסברא זאת, שמצב הכלי השלם בערב שבת עוזר להקיל בטלטול שבריו בשבת, היא סברא ב"שמו של הכלי" ביחס למוכנתו.

ססיבת המוקצה של שבר כלי היא מחמת שלא היה "מוכן" בערב שבת לשימוש של שבר כלי. אך כיון שהיה עליו שם של כלי בכניסת השבת והיה "מוכן" לשימוש בשבת, לא בטל ממנו שם זה ומוכנתו במשך השבת אפילו כשנשבר [ובתנאי שיהיה ראוי למלאכה כל שהוא, כי אם אינו ראוי לשימוש הוא מוקצה מחמת גופן].

[ייתכן שזהו הביאור בדברי רש"י בתחילת מסכת ביצה ובסוף מסכת שבת, הסובר שגרעינים של פירות מותר לטלטלם מעל גבי השולחן, היות ועדיין "שם הפרי" עליהם, אפילו לאחר שהפרי נאכל ונשארו הגרעינים בלבד].

ותניא אידך בברייתא אחרת: כשם שמסיקין בכלים כך מסיקין בשברי כלים.

ותניא אידך, ברייתא שלישית: אין מסיקין לא בכלים ולא בשברי כלים.

ומבארנין: הא דתניא מסיקין בכלים ולא בשברי כלים — רבי יהודה היא דאית ליה מוקצה ונולד.

ולכן, בכלים יכול הוא להסיק דלא הווי מוקצה. ובשברי כלים אסור להסיק משום דהווי נולד.

הא דתניא מסיקין בשניהם — רבי שמעון היא, דלית ליה לא מוקצה ולא נולד. ולכן יכול הוא להסיק גם בשברי כלים.

הא דתניא אף בכלים אין מסיקין — רבי נחמיה היא, דסבירא ליה דאין כלי ניטל אלא לצורך תשמישו המיוחד, וסתם כלים לאו להסקה קיימו.

אמר רב נחמן: הני ליבני לבנים דאישתויר מבנינא, שנסארו אחר שנגמר הבנין, ומעתה אינם עומדים עוד לבנות בהם — שרי לטלטלינהו לטלטל אותם, כיון דחזו למיזוגא עליהו. ראויים הם לישוב עליהם, ויש עליהם תורת כלי.

אבל אם שרגינהו, סידר את האבנים זו על זו

— ודאי אקצינהו לצורך בנין אחר, ואסור לטלטלם.⁽⁴⁾

אמר רב נחמן אמר שמואל: חתיכת חרס קטנה — מותר לטלטל בהצר, משום דשכיחי בה כלים, והחרס ראוי לכסות אותם, הילכך יש לחרס תורת כלי.

אבל בכרמלית [היינו אפילו במקום שמותר לטלטל בה, כגון בתוך ד' אמות] כיון דלא שכיחי שם כלים ואין לחרס שמוש — לא. אלא אסור לטלטל אותו.

ורב נחמן דידיה אמר: אפילו בכרמלית מותר לטלטל את החרס. כי ישנם אנשים שיושבים שם, ויש לחרס שימוש לכסות בו רוק, ויש עליו תורת כלי.⁽⁵⁾

אבל ברשות הרבים — לא! שם אין לחרס שימוש ולכן אסור לטלטלו שם אפילו בפחות מארבע אמות.

ורבא אמר: אפילו ברשות הרבים מותר לטלטלו פחות מארבע אמות. דכיון שבחצר יש עליו תורת כלי, הרי אפילו בהיותו ברשות הרבים לא פקע ממנו תורת כלי.⁽⁶⁾

ואזדא והולך רבא לטעמיה.

דרבא הוה קאזיל בריתקא ברשות הרבים דמחוזא.

טעמה כל אבנים וצורות שבחצר ובכרמלית נתיר לטלטל. שי"ל דשאני הכא, שהם באו משיירי כלי גמור ובחצר ראויים הם לכסות כלי. אבל בלאו הכי, שמוש זה של כסוי רוק אינו נותן לאבנים והצורות שם כלי. חי' הריטב"א.

6. והא דהתיר רבא לטלטל את החרס, כתבו בתוספות דהיינו דוקא בנשברו בערב שבת. אבל

4. והא דאסור בשרגינהו, אף על גב שגם לאחר שסדרן לבנין אינו מקפיד שלא לשבת עליהם וקודם שיחדם לבנין תורת כלי עליהם. מכל מקום, כיון שאינו כלי גמור בזה שמייחדם לבנין פקע תורת כלי מינייהו. (שו"ע הגר"ז בקו"א)

5. ואין להקשות, אי נימא דמטעם דחזי לכסות בו רוק או טנוף מותר לטלטל את החרס, מהאי

הבליטות מהשבר כדי לכפות בה את הכלי, ולסמוך — או לסמוך בתיבת השבר החלקה הזו את כרעי המיטה. דעל ידי הסרת הבליטות, עושה הוא מחתיכת החרס כלי והוי מכה בפטיש. ואם זרקה למגופה זו באשפה בטל ממנה תורת כלי ואסור לטלטלה.

מתקיף לה רב פפא: אלא מעתה שזריקת המגופה מהני לבטל ממנה שם כלי, זריק ליה לגלימיה זרק את הבגד לאשפה בשבת, האם הכי נמי דאסור לטלטלו? ובודאי שאין זריקת בגד לאשפה מוציאה את הבגד מתורת כלי.

אלא אמר רב פפא: אם זרקה למגופה [או קכה-א לשברי חבית] מבעוד יום לאשפה — אסורה המגופה בטלטול, משום דגלי דעתיה מערב שבת שאינו מחשיבה כלי [וכיון דלא היה מוכן מבעוד יום אין לדמותו לבגד, שודאי לא בטל ממנו תורת כלי כשזרקו לאשפה, משום דבטלה דעתו. ביאור הלכה].

אמר בר המדורי אמר שמואל: קרומיות של מחצלת, שיירי מחצלת ישנה שנפרדו ממנה — מותר לטלטלם בשבת.

ומבארין: מאי טעמא? והלא אין בהם שמוש?

אתרוסאי מסאניה טינא, התלכלכו נעליו בטיט. אתא שמעיה השמש שלו שקל חספא ולקח חתיכת חרס וקא מכפר ליה וקנח את הטיט בחרס. (7) רמו ביה רבנן קלא גערו בו — בשמש החכמים על זה שטלטל את החרס ברשות הרבים.

אמר רבא: לא מסתייה לא מספיק דלא גמירי שאינם יודעים מה מותר ומה אסור, מייגמר נמי מייגמר מלמדים הם את הטעות הזאת לאחרים!?

אילו בחצר הואי החרס מי לא הוה חזיא ראוי לכסויי ביה מנא כלי ומותר היה לטלטלו? הכא נמי חזיא האי חרס דידי לקנח בו. (8) ולמרות שאין שמוש זה שכית, מכל מקום כיון שיש לחרס הזה שם כלי בחצר סגי בזה להתיר לטלטלו ברשות הרבים כדי לקנח בו.

אמר רב יהודה אמר שמואל: מגופת פקק חבית שנכתתה החבית מותר לטלטל את המגופה דראויה היא לכסות כלי.

תניא נמי הכי: מגופה שנכתתה החבית, היא — המגופה ושבריה של החבית מותר לטלטלה בשבת, דראויים הם לכסות בהם כלים.

ולא יספות ממנה שבר, ולא יתקן ויסיר את

ובטל ממנה שם כלי. היינו טעמא דיש כאן ספק ספיקא דשמא לא נזרק החרס אלא שאחד שבר כלי במקום זה וממילא לא נתבטל מהחרס שם כלי, וגם דשמא החרס נזרק היום. ביאור הלכה.

8. הא דהתיר רבא לטלטל ברשות הרבים אף על פי שאין משמרין את החרס עבור קנוח הרגלים, ואין זה נחשב דהחרס עושה מעין מלאכה, אלא

בנשברו בשבת הוה ליה נולד ואסור לטלטלו. ועיין במג"א ובט"ז שביארו את דברי התוס'. וכתבו להלכה שבשבת אפילו היכא דנשברו היום מותר לטלטלן. ובי"ט נחלקו המג"א והט"ז אי מותר לטלטלן.

7. והא דלקח שמעיה דרבא חספא ברשות הרבים ולא חשש שמא נזרק החרס מבעוד יום,